Brief:

Konkurrenceregler genererer milliardgevinster til Europas forbrugere

Håndhævelsen af konkurrencereglerne i EU skaber hvert år direkte forbrugergevinster i størrelsesordenen 140-220 milliarder kroner, og tages de præventive og indirekte effekter med kan gevinsterne formentlig ganges med mindst en faktor 12. Tallene er usikre, men efterlader ingen tvivl om, at der er store gavnlige effekter ved effektiv håndhævelse af konkurrencereglerne. Opgørelsen er den første af sin art. Bag den står netværket af europæiske konkurrencemyndigheder (ECN), som har benyttet en metode udviklet af OECD.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen som uafhængig konkurrencemyndighed

Den italienske konkurrencemyndighed har afsløret et årelangt kartel blandt tre producenter af chips og andre salte snacks solgt som private label. I Rumænien har byggematerialekoncernen, Holcim forpligtet sig til at frasælge en fabrik for at få godkendt sit opkøb af konkurrenten Xella hos EU's konkurrencemyndighed. Og herhjemme har Konkurrencerådet afgjort sager, hvor der er grebet ind over for store techvirksomheder som Apple og Wolt og i en fusionssag vedrørende Uber. Det er blot enkelte eksempler fra det seneste års håndhævelse af konkurrencereglerne i EU.

Hver gang konkurrencemyndighederne opløser et kartel, griber ind i en fusion eller standser en dominerende virksomhed i at misbruge sin stilling, så medfører det gevinster til forbrugerne, og for – typisk - små og mellemstore virksomheder. I de nævnte eksempler afspejler det sig fx i priserne på salte snack, en særlig slags beton, take-away måltider og en tur i en taxi.

For første gang har European Competition Network (ECN) forsøgt at opgøre disse direkte gevinster for europæiske forbrugere.

Direkte og indirekte forbrugergevinster

ECN's opgørelse viser, at de årlige direkte forbrugergevinster fra håndhævelsen af konkurrencereglerne i EU beløber sig til mindst 140 milliarder kroner. Det er et forsigtigt estimat, som
bygger på OECD's metode og omfatter priseffekten af alle konkurrencesager hos europæiske konkurrencemyndigheder, se nærmere i Boks 1.

Medregnes de indirekte og præventive effekter, er gevinsterne ved at håndhæve konkurrencereglerne i EU betydeligt større. Der er studier, som finder, at disse effekter som et konservativt skøn kan være mere end 12 gange større end de direkte effekter, jf boks 1. Det svarer til at den samlede årlige gevinst usikkert kan anslås til 1.800 milliarder kroner på EU-plan. De indirekte og præventive effekter kommer blandt andet af, at nogle virksomheder undlader at deltage i karteller eller misbruge deres dominans, fordi der i kraft af håndhævelsen er risiko for at blive opdaget og sanktioneret.

De nævnte tal er konservative skøn baseret på laveste estimater beregnet ud fra de gængse metoder. Ses i stedet på højeste estimater for de direkte effekter, så når de direkte årlige

gevinster af at håndhæve konkurrencereglerne op til 220 milliarder kroner, mens gevinsterne inklusive indirekte og præventive effekter kan beløbe sig til omkring 9.000 milliarder kroner.

Tallene er usikre, for effekten af konkurrence kan ikke måles præcist. Der er imidlertid ikke tvivl om, at de samlede gevinster er betydelige.

Boks 1: De direkte og indirekte gevinster ved at håndhæve konkurrencereglerne i EU

Direkte gevinster:

European Competition Network (ECN) har beregnet de årlige direkte forbrugergevinster af at håndhæve konkurrencereglerne i EU. Beregningerne er baseret på afsluttede sager hos konkurrencemyndighederne i EU.

Opgørelsen viser:

- Årlige direkte forbrugergevinster i EU: 140-220 milliarder kroner
- Årlige direkte forbrugergevinster pr husstand i EU: 750-1.160 kroner

Beregningerne omfatter både gevinster fra sager hos EU's konkurrencemyndighed (DG Competion) og gevinster fra sager, der er håndteret af de nationale konkurrencemyndigheder i EU. Konkret fører de nationale myndigheder langt de fleste enkeltsager, mens
Europa-Kommissionen – som konsekvens af den naturlige arbejdsdeling – har ansvaret for de største sager.

Der ses i beregningerne på tre sagstyper: Karteller, sager om misbrug af dominerende stilling og sager som følge af fusionskontrollen.

Beregningerne af gevinsterne bygger på en metode, som er udviklet af samarbejdsorganisationen OECD. Konkret har ECN benyttet OECD's metode til – for hver af de tre sagstyper (karteller, misbrug og fusioner) – at beregne det bedste skøn for:

- Hvor store prisstigninger en sagstype har forhindret
- Hvor stor en samlet markedsomsætning en sagstype har påvirket
- Hvor længe effekten af sagstypen vil vare

Disse skøn er benyttet til at beregne de direkte forbrugergevinster af hver enkelt konkurrencesag håndhævet af en konkurrencemyndighed. Og det hele er lagt sammen.

Indirekte gevinster
Ifølge en empirisk undersøgelse fra udlandet[1] er de indirekte og præventive effekter af at håndhæve konkurrencereglerne cirka 12 til 40 gange større end de direkte effekter.

Hvis dette lægges til grund og de direkte effekter opgøres med afsæt ECN's undersøgelse, betyder det, at den samlede forbrugergevinst af håndhævelsen af konkurrencereglerne i EU kan opgøres til:

- En årlig samlet forbrugergevinst mellem 1.820 milliarder kroner og 9.020 milliarder kroner
- En årlig samlet forbrugergevinst pr husstand i EU mellem 9.750 kroner og 47.560 kroner.

[1] The impact of competition interventions on compliance and deterrence, OFT1391, December 2011

Skjult tilskud til privatøkonomien
Uanset, om der ses på laveste eller højeste estimater, så er gevinsterne af konkurrencehåndhævelse så store, at de årligt har kunnet finansiere ekstra privatforbrug i samtlige europæiske husstande. Det kan fx være køb af elcykel, nye hvidevarer til køkkenet eller en miniferie for hele familien. Pengene kan naturligvis også være brugt på at afskrive gæld eller øge opsparingen. Det interessante er, at der samlet set kan være tale om årlige beløb i størrelsesordenen 10.000-50.000 kroner pr husstand samlet set.

Husstandene opdager sjældent, at de får et sådant tilskud til privatøkonomien. Det er blevet en del af rådighedsbeløbet, uden den enkelte ved, at der kommer et bidrag fra håndhævelse af de europæiske konkurrenceregler. Karteller lever i det skjulte, og når man ikke ved, at man handler med et kartel, så ved man heller ikke, at man betaler overpriser, ofte gennem flere år. Det var fx det, der skete med de salte snacks i Italien, hvor dele af kartellet ifølge den italienske konkurrencemyndighed eksisterede i over otte år.

Det er også først, når et misbrug afsløres, at husstandene opdager, at de har betalt for meget hos en stor aktør. Et eksempel er sagen, hvor Konkurrencerådet afgjorde, at Scandlines' gennem flere år har taget urimeligt høje priser for personbiler på overfarten Rødby-Puttgarden. Hvert år benytter flere end én million personbiler færgeruten, så også dette tal løber op, når der ses på misbrugets samlede betydning for forbrugerne. Sagen verserer aktuelt ved domstolene.

Danske forbrugergevinster
I 2025 beregnede Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen forbrugernes gevinster fra den danske konkurrencemyndigheds håndhævelse af konkurrencereglerne. Her blev OECD's metode ligeledes anvendt. Beregningerne viste, at styrelsens håndhævelse af konkurrencereglerne i periode 2021-2024 skabte en årlig forbrugergevinst 2,9 milliarder kroner.

Ses alene på håndhævelsen i 2024, var gevinsten cirka 2,0 milliarder kroner målt ved tre års glidende gennemsnit[2]. Hertil kommer et betydeligt større beløb som følge af, at håndhævelsen i det øvrige EU også skaber gevinster herhjemme. Det gælder ikke mindst sagerne fra EU's egen konkurrencemyndighed, som ofte håndhæver meget store sager af betydning for forbrugere i alle de europæiske lande.

Regnestykket understøtter, at der er meget store gavnlige effekter ved velfungerende konkurrence og effektiv håndhævelse af konkurrencereglerne. Og det viser, at gevinsten ved at håndhæve konkurrencereglerne er mange gange større end de ressourcer, der benyttes på håndhævelsen.

Når EU's konkurrencemyndighed har brugt 1 euro til håndhævelse, så genererer det ifølge ECN's beregninger en direkte gevinst af håndhævelsen på 60-100 euro, som er baseret på EU's konkurrencemyndigheds budgetter og håndhævelsessager.

Færre byrder til virksomhederne
Helt grundlæggende er håndhævelsen med til at styrke konkurrencen mellem virksomheder til gavn for forbrugerne.

Håndhævelsen gavner imidlertid også erhvervslivet. I sager om karteller, misbrug af dominans og i fusionssager er det således ofte små og mellemstore virksomheder, der som de første får gavn af håndhævelsen af konkurrencereglerne.

Overordnet betyder håndhævelse af konkurrencereglerne, at virksomhedernes byrder lettes. Det bliver nemmere at drive virksomhed som følge af fx billigere indkøb og færre barrierer.

Når en konkurrencemyndighed afslører et kartel eller afskrækker andre karteller, vil der som oftest være virksomheder blandt kartellets kunder. De vil opleve en positiv effekt af, at kartellet forsvinder, og effekten kan være ganske stor afhængig af indkøbets betydning for den pågældende virksomhed.

Virksomhedskunder nyder også godt af, at konkurrencen styrkes og beskyttes, når konkurrencemyndighederne stopper en dominerende virksomhed i at misbruge sin magt eller griber ind i en planlagt fusion, der ville have svækket konkurrencen, hvis den var blevet en realitet.

Fx har sagen om Wolts misbrug af dominerende stilling medført, at restauranter får større handlerum og bedre mulighed for at tiltrække kunder til deres egne salgskanaler, hvor de ikke betaler kommission til Wolt. Herudover har andre måltidsplatforme med levering fået bedre mulighed for at konkurrere mod Wolt ved at sætte en lavere kommissionssats.

I sagen om Apple fik reparatører af Iphones, som umiddelbart ikke havde tilknytning til Apple, nye forretningsmuligheder, herunder mulighed for at reparere Iphones, så de var fuldt funktionelle. Det var konsekvensen af, at Apple afgav tilsagn, som fjernede de betænkeligheder, Konkurrencerådet havde haft om, at Apple kunne have misbrugt sin dominerende stilling ved at lægge hindringer i vejen for reparationer af Iphones.

Typisk vil virksomheder således opleve mere rimelige konkurrencevilkår. Den dominerende virksomhed må ikke svække sine konkurrenter ved at bruge ufine metoder (dvs. metoder som ikke er "competition on the merits") og der er mange eksempler på, at adgangsbarrierer og andre barrierer på markeder er reduceret eller forsvundet, når et misbrug af dominans er blevet stoppet. Det betyder, at nye aktører nemmere kan komme ind, og eksisterende mindre aktører får mulighed for at vokse sig større.

Boks 2: De europæiske konkurrencemyndigheders samarbejde

European Competition Network (ECN) er et netværk bestående af EU-landenes nationale konkurrencemyndigheder og EU's konkurrencemyndighed, DG Competition. Sammen med Konkurrencerådet udgør Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen den danske uafhængige konkurrencemyndighed.

Samarbejdet mellem konkurrencemyndighederne i ECN er meget tæt. Alle myndigheder håndhæver EU-traktatens konkurrenceregler (artikel 101 og 102), og en stor del af samarbejdet går derfor ud på at sikre, at reglerne håndhæves ensartet i hele EU's indre marked.

Der er nedsat en række forskellige arbejdsgrupper med repræsentanter fra de enkelte lande og DG Competition. Her udveksles blandt andet erfaringer og drøftes overordnede problemstillinger med henblik på effektiv håndhævelse. Desuden mødes ECN forholdsvis ofte på direktørniveau.